ISSN 2181-3187

O'ZBEKISTONDA HUQUQIY MADANIYATNING SHAKLLANTIRISH

Olimova Dilso'z Dilshod qizi
Andijon Davlat Universiteti
Yuristprudensiya fakulteti "Jinoyat" yo'nalishi
2 – bosqich talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada yurtimizda yoshlarda, fuqarolarda huquqiy madaniyat tushunchasini shakllantirish, huquqiy ongini rivojlantirish haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: huquqiy ong, huquqiy jamiyat, huquqiy madaniyat, fuqarolik.

Huquqiy madaniyat xalqimizning azaliy an'analariga, udumlariga, tiliga, diniga, ruhiyatiga asoslangan holda insof va iymon, adolat va qonuniylik, insonga yuksak hurmat va e'tibor, sabr-toqat kabi ma'rifat va haqiqat tuyg'ularini ongimizga singdirishga xizmat qiladi. Shuning uchun ham kishilarning fikrini, dunyoqarashini mustaqilligimiz yo'lida fidokorona mehnat qilishga yo'naltirilgan huquqiy madaniyatni yuksaltirish hayotiy zaruriyatdir. Aholining huquqiy madaniyati va huquqiy ongini yuksaltirish, huquqiy ta'lim va ma'rifatni, jamiyatda huquqiy bilimlar tartibotini tubdan yaxshilash, inson huquq va erkinlariga chuqur hurmat va ehtiromga asoslangan munosabatni, odamlarda qonunga itoatkorlik tuyg'usini, qonunlarni bilish va unga qat'iy amal qilish saodatmandligini qaror toptirish bugungi kunning zaruriy talabi bo'lib kelmoqda. Huquqiy demokratik davlat va adolatli fuqarolik jamiyati qurish jarayonida, avvalo, har bir fuqaroning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini shakllantirib borish asosiy va muhim vazifa hisoblanadi. Huquqiy davlat qurishning zaruriy sharti , huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'rni kattaligi va buning uchun avvalo har bir shaxsning huquqiy immunitetini, huquqiy savodxonlik darajasini yaxshilash masalalari yoritib o'tilgib o'tilgan.ka cholg'u sifatidqiy madaniyatga olimlar tomonidan berilgan turlicha ta'riflar bilan tanishib chiqish maqsadga muvofiq bo'ladi, jumladan, professor Islomov huquqiy ongga shunday ta'rif beradi: "Huquqiy ongni mamlakat fuqarolarining ham amaldagi huquqqa, yuridik amaliyotga, fuqarolar huquqlari, erkinliklari, majburiyatlariga, ham orzu qilingan huquqqa va boshqa huquqiy hodisalarga munosabatini ifodalovchi huquqiy sezgilar, g'oyalar, baholar, tasavvurlar tizimi sifatida ta'riflash mumkin". Professor Dmitrievning ta'rificha: "Huquqiy ong bu insonlarning va ularning turli birliklarining hamda butun jamiyatning amaldagi huquq va huquqiy hodisalarga nisbatan qarashlari, g'oyalari, tasavvurlari yig'indisidir". Huquqiy madaniyatga berilgan talat qurishning zaruriy sharti , huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'rni kattriyasi nomli kitobida huquqiy madaniyatga shunday tairif berishadi: huquqiy savodxonlideganda jamiyatda qaror topgan huquqiy

tizimning darajasini, xalqning bu huquq tizimidan xabardorlik darajasini, fuqarolarning qonunga boquqiy davlat qurishning zaruriy sharti , huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'rni kattaligi va buning uchun avvalo har bir shaxsning huquqiy immunitetini, huquqiy savodxonlik darajasini yaxshilash masalalari yoritib o'tilgib o'tilgan.ka cholg'u siv-huquqiy hujjatlar, huquq sohasida boʻladigan oʻzgarishlardan toʻliq tarzda xabardor boʻlib, oʻrganib chiqilishi natijasida huquqiy ong va tushunib yetib unga amal qilinishi esa huquqiy madaniyatni shakllantiradi. Huquqiy madaniyatning yuksak darajada boʻlishi huquqiy davlatning oʻziga xos xususiyatidir. Bozor iqtisodiyotini shakllantirish sharoitida huquqiy madaniyatni oshirish muhim vazifa sanaladi. Fuqarolarning yuksak huquqiy ongi va huquqiy faolligi ma’rifiy jamiyatda huquq ustuvorligining, huquqiy davlatning poydevoridir. Fuqarolarning huquqiy ongini shakllantirish, huquqbuzarliklarning oldini olish, jinoyatchilikka qarshi kurashishning zarururiy talabidir. Haqiqattan ham shunday, huquqiy immunitet shakllangan shaxsga tashqaridan kirib keladigan yot gʻoyalar, qarashlar, qonunga xilof xatti-harakatlar oʻz ta’siriga ega boʻlmay qoladi. Ijtimoiylashuv natijasida shaxslar ezgulik va adolat, inson sha’ni va uning toptalishi hamda erkinlik va qullik kabi qonuniyatning mavjudligini anglab idrok etishadi. “Nima yaxshi-yu nima yomonligini” tushunib yetishda esa ularga aynan huquqiy savodxonlik, huquqiy yetuklik yordam beradi.

Mamlakatimizda mustaqillikka erishganimizdan soa huquqiy madaniyatning o'rni kattaligi va buning uchun avvalo har bir shaxsberib kelinmoqda. Jumladan, 1997-yil 29avgustda Oari yorion Respublikasi Oliy Majlisi tomonidan mning darajasini, xalqning bui yuksaltirish milliy dasturi” qabul qilingan edi. Unda aholi huquqiy madaniyat darajasining oshirilishi qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimyati xodimlarining bilimdonligiga koʻp jihatdan bogʻliqligi, huquqiy madaniyatning ilmiy asoslarini tadqiq etishni ragʻbatlantirish, ijtimoiy – huquqiy tadqiqotlarni tashkil etish va boshqa masalalar oʻz aksini topgan. Biroq bugungi kunga kelib zamon oʻzgarishi, fuqarolarning fikr yuritish darajasi oʻzgarganligi sababli ushbu milliy dasturni yangilash vazifasi qoʻyilmoqda. Bundan tashqari 2017-yil 7-fevraldagi “Oʻzbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish boʻyicha harakatlar strategyasi toʻgʻrisida”gi Prezident farmoni, 2017-yil 7-sentabrda qabul qilingan “Huquqiy axborotni tarqatish va undan foydalanishni ta’minlash toʻgʻrisida”gi qonun, 2018-yil 13apreldagi “Davlat huquqiy siyosatini amalga oshirishda adliya orgnlari va muassasalari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora -tadbirlari toʻgʻrisida”gi Prezident farmoni, 2019- yil 9-yanvardagi “ Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish toʻgʻrisida”gi Prezident farmoni va boshqa me’yoriy – huquqiy hujjatlarning qabul qilinganligini koʻrish mumkin. Aholining qonunlarga huquqiy jarayonlarga ishtirokini va ularning xabardorlik darajasini aniqlash uchun alohida jamoatchilik fikri soʻrovlari ham oʻtkazilib turiladi. Jumladan, 1997-yil 29-

avgustda Oari yorion Respublikasi Olzda mustaqillikka erishganimizdan soqiy madaniyatni yuqiy ongi va huquqiy madaniyatini oblaydi, unda suveren davlat va adolatli jamiyatni shakllantirishning fundamental asoslari, inson huquqlarini himoya qilish va mustahkamlashga, demokratiya va ijtimoiy adolat ideallariga, fuqarolar osudaligi va millatlararo totuvlikni ta'minlashga sodiqlik mustahkamlab qo'yilgan. Mutlaq ko'pchilik fuqarolarning – 86,3 foizining fikricha , asosiy qonun nafaqat davrning zamonaviy talablariga javob beradi, balki istiqbolga mo'ljallangandir deya fikr bildirishgan. Mazkur so'rovda aholining o'z fuqarolik huquqlari to'g'risida xabardorlik darajasi aniqlandi. "Siz o'z fuqarolik huquqlaringizni bilasizmi?", degan savolga fuqarolarning mutlaq ko'pchiligi – 92,6 foizi tasdiqlovchi ovoz berdi. Xuddi shunday ijtimoiy so'rovlar tez-tez o'tkazilib turilishi aholining fikrini o'rganish va ularda mavjud bo'lgan kamchiliklarni bartaraf etishga katta yordam beradi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ikka erishganimizdan so mustahkamlashga, demokratiya vaquqiy madaniyatini oblaydi, unda suveren davlat va adolatli jamiyatnili ma'ruzasida siyosiy partiyalar, ularning parlamentdagi fraksiyalari va deputatlarning faoliyatini tanqidiy tahlil qilib, quyidagi fikrlarni bayon etdi: "Deputatlarning ish uslubini takomillashtirish, aholining huquqiy madaniyatini oshirish maqsadida siyosiy partiyalar orqali: "Markaz – viloyat – tuman" tartibida ishlaydigan yangi tizimni joriy etish ayni muddao bo'lar edi",- degan fikrni bildirganlar, chunki barcha qonunlarning yaratilishi, ishlab chiqilishi deputatlar tomonidan amalga oshiriladi. Ular xalqning orasida bo'lib barcha taklif va tavsiyalar, kamchiliklarni o'rganib chiqib xalq manfaatlaridan, xalq ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda qonunlarni yaratishlari shart va zarur. Bekorga "Markaz-viloyat-tuman" tartibida ishlaydigan tizim deb aytmaganlar, har qanday siyosatda bo'ladigan o'zgarish va qo'shimchalar markazdan viloyatga undan tuman va boshqa chekka hududlargacha yetib borishi xalq xabardor bo'lishi va o'z fikr -mulohazalarini yetkazishi kerak ekanligini hisobga olib bunday tizim yartish kerakligini aytib o'tganlar. Mamlakatimizda ijroga yo'naltirilgan har bir qonun, amaldagi huquqiy hujjatlarga kiritilayotgan o'zgartish va qo'shimchalardan aholini izchil hamda keng xabardor qilishda jamoatchilik ishtiroki va faolligi muhim. Kommunikatsiya texnologiyalari, davlat organlari bilan ijtimoiy sherikchilik imkoniyatlaridan samarali foydalanish lozim.

2019-yilda aholining huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yaxshilash maqsadida ongi va huquqiy madaniyatini oblaydi, unda suveren davlat va adolat tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi Prezident Farmoni qabul qilindi. Ushbu farmonda: jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirib borish uchun qonun ustuvorligini ta'minlash va qonuniylikni mustahkamlashning eng muhim shartlaridan biri hisobanadi, deya ta'kidlab o'tilgan. Shu o'rinda aytib o'tish joizki, O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi jamiyatda huquqiy ong va huquqiy

ISSN
2181-3187

madaniyatni yuksaltirish sohasida muvofiqlashtiruvchi davlat organi bo‘lib hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Gulnora Inomjonova. ar:iy ong va huquqiy madaniyatini yaxshilash maqsadida ongi va huquqiy madaniyatini oblaydi, unda suveren davlat va adol
2. Huquqiy yetuklik a. ar:iy ong va huquqiy madaniyatini yaxshilash maqsadida ongi va huquqiy madaniyatini o3. Islomov.Z.M.Davlat va huquq nazariyasi.-T.: Adolat, 2007.-537-b